

І це лише один із прикладів, який свідчить про усвідомлення американським суспільством потреб у суттєвих змінах у підходах до навчання іноземних мов. Протягом двох декад, що передували Національній мовній конференції, численні доповіді та публікації засуджували посередність знань учнями іноземної мови і закликали до вдосконалення мовної освіти. У 2003 році Національна асоціація відділів освіти штатів (National Association of State Boards of Education) у своєму звіті говорила про ізольованість навчання іноземної мови і заявила, що цей предмет знаходиться у зоні ризику виключення з основного навчального плану державних шкіл [6].

Для забезпечення національної безпеки держави 30 липня 2010 року Конгрес США ухвалив Закон про посилення заходів з навчання іноземних мов (Bill H.R.6036 To improve foreign language instruction), який було названо як "Досвід та інновації в навчанні мов, 2010" (Excellence and Innovations in Language Learning Act 2010). У документі, який є свідченням реальних дій уряду у напрямку вдосконалення умінь школярів послуговуватися іноземними мовами, йдеться про підвищення якості навчання іноземних мов, що передбачає проведення низки реформ на державному та регіональному рівнях, а також упровадження інновацій у навчальний процес. Як результат, кожен учень після закінчення середньої школи повинен володіти іноземною мовою на просунутому (advanced) рівні.

Висновок. Отже, можна стверджувати, що державна мовна політика Сполучених Штатів Америки поступово стає більш плюралістичною, тобто орієнтовану на широке функціонування в американському суспільстві кількох мов. Це, перш за все проявляється у запровадженні навчання іноземних мов, яке якщо й допоки не набуло масовості, то згодом стане більш значущим у формуванні особистості підростаючого покоління американців.

Як засвідчили результати нашого дослідження, на розвиток і функціонування

американської мовної освіти, яка є досить комплексним суспільним явищем, впливає ряд соціальних, культурних, лінгвістичних, когнітивних і психолінгвістичних факторів, серед яких варто виділити: статус англійської мови як мови міжнародного спілкування, етнічна неоднорідність суспільства, недостатній рівень мотивації вивчати іноземні мови. Недостатній рівень мовної підготовки американців є наслідком історичних, географічних і соціополітичних чинників.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у виявленні міграційних процесів у США, економічної ситуації в цій країні, які вплинули на формування державної мовної політики.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Білінський Я. Мова, нація і держава: проблеми теорії і практики : монографія./ Я.Ф.Білінський. – К. : Науковий світ, 2008. – 316 с.
2. Глобальные тенденции развития человечества до 2015 года. Материалы национального разведывательного центра США. - Екатеринбург : У-Фактория, 2002. - 120 с.
3. Голубовська І. О. Етнічні особливості мовних картин світу : монографія / І. О. Голубовська. - К. : Логос, 2004. - 284 с.
4. Зіноватна О. М. Мовна освіта у США в контексті мовної ситуації та мовної політики / О. М. Зіноватна // Вісник Житомир. держ. ун-ту. – Вип. 53 : Пед. науки. - 2010. - С. 158-163.
5. U. S. Census Bureau, We Asked ... You Told Us Language Spoken at Home, <http://www.census.gov/>.
6. Berger Joseph. School Programs Assailed As Bilingual Bureaucracy // New York Times. – 1999. – 4 January.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Білецька Ірина Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент, докторант Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Коло наукових інтересів: порівняльна педагогіка, зарубіжний досвід іншомовної освіти, розвиток іншомовної освіти в США.

УДК 378.091.2:80

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ ЗАСОБАМИ ІКТ

Мирослава ВЕЧІРКО (Кіровоград)

Дослідження проблеми самовизначення молоді у педагогіці є актуальним з точки зору потреб сучасного суспільства. Важливим у контексті цієї проблеми є аспект професійного

самовизначення, оскільки в умовах інтенсивних економічних і політичних змін у житті зростає інтерес до спеціаліста, здатного успішно і

ефективно адаптуватися у майбутній професійній діяльності.

Сьогодні є різні підходи до розуміння сутності категорії професійного самовизначення. Значущість діяльності суб'єкта у самовизначенні, його активності, особистісної позиції в умовах вибору розкривається у роботах К.А.Абульханової-Славської, Л.І.Божович, М.Р.Гінзбург, С.Л.Рубінштейна й інших вчених, що досліджують психологічний аспект професійного самовизначення. Фактори, що впливають на успішність процесу самовизначення в сучасних умовах, описані Є. О. Клімовим, І. С. Коном, М. С. Пряжниковим, С. М. Чистяковою та ін. Увага сучасних науковців зосереджується і на аналізі структури професійного самовизначення (Є. М. Борисова, О. В. Падалко, Є.О. Клімов, С. М. Чистякова).

У педагогічному словнику професійне самовизначення тлумачиться як «процес прийняття рішення особистістю щодо вибору майбутньої трудової діяльності. П.с. полягає в усвідомленні особистістю себе як суб'єкта конкретної професійної діяльності і передбачає самооцінку людиною індивідуально-психологічних якостей та зіставлення своїх можливостей з психологічними вимогами професії до спеціаліста» [3, с. 275].

Отже, категорія «професійне самовизначення» включає три складові, взаємопов'язані частини – самовизначення, вибору професії та рівня усвідомленості участі особистості у процесі професійного самовизначення.

На значущість особистої позиції у визначенні власної стратегії життя, діяльності суб'єкта у виборі життєвого шляху, який визначається його власною активністю, наголошує К. О. Абульханова-Славська, на її думку саме особиста позиція складає головний зміст самовизначення людини [1].

Аналіз психолого-педагогічних досліджень з проблем професійного самовизначення дозволяє зробити висновок, що вчені розглядають цю категорію як складний динамічний процес пізнання самого себе і пошуку можливостей самоздійснення, а також самостійний особистісний процес розвитку вільної, самоцінної людини, яка визначається активністю самої особистості, її здатністю до цілеспрямованих змін, побудови своєї діяльності, її перетворення і розвитку. Науковці доводять, що особистість, яка усвідомлює необхідність самовизначення знаходиться на високому рівні розвитку, так як вона хоче і може зайняти та виразити власну позицію в структурі суспільно-соціальних взаємовідносин. З огляду на це, особливе значення надається поняттям «особистісне» та «професійне» самовизначення, кожне з яких відображає різне явище.

Співвіднесеність цих категорій стала предметом дослідження М. С. Пряжнікова, який стверджував, що «професійне і особистісне самовизначення мають дуже багато спільного, а у вищих своїх проявах вони майже зливаються» [10, с. 328]

Компонент «само» – самовизначення, самопізнання, самоактуалізація, самовираження, самооцінка, самореалізація людини (як особлива система, якій притаманні, разом із властивостями саморозвитку будь-якої системи, свої специфічні, належні лише їй як системі людській й пов'язані з її реальною самістю властивості) вимагає спеціального аналізу й розуміння цього феномену в його диференційованому й інтегральному осмисленні (не лише на індивідуальному рівні у процесі онтогенезу, але й як явище філогенезу й культурно-історичного розвитку, з урахуванням зміни історичного середовища).

Потреба саморозуміння, самопізнання, самоактуалізації, самоздійснення й інших феноменів само – зростає разом з розширенням знань людини про світ й про себе, разом із зростанням суб'єктивних можливостей й ускладненням завдань, що постають перед людиною, знання про світ, професію.

Самість може бути визначена як унікальна властивість-здатність самоздійснення, самозміни людини у відновленні й розширенні-зростанні своїх людських можливостей-здібностей-потреб у створюваному й перетворюваному нею світі. Розкриттям сутності даної проблеми займалися такі дослідники: А. Адлер, Б. Г. Ананьєв, Д. О. Леонт'єв, О. Ф. Лосєв, А. Маслоу, К. Роджерс, В. І. Слободчиков та ін.

Предметом нашого дослідження стало професійне самовизначення майбутнього педагога, а саме вчителя-філолога. Навчання у ВНЗ – це важливий етап у процесі професійного самовизначення майбутнього вчителя, адже саме у студентському віці у реальній навчально-пізнавальній діяльності відбуваються глибокі зміни у самосвідомості, самопізнанні і самовизначенні особистості. Отже, професійне самовизначення майбутнього вчителя у вищій школі – це цілісний процес входження особистості у сферу педагогічної діяльності на основі власного вибору.

Розглядаючи професійне самовизначення на етапі здобуття вищої освіти, ми поділяємо думку С. М. Чистякової, яка вважає, що це «період входження у професійну діяльність, поглиблену підготовку до неї, формування досвіду життєдіяльності у трудовому колективі» [5, с. 5]. Отже, професійне самовизначення ми розуміємо як довготривалий, динамічний, цілісний процес входження у професію, результат вибору і проектування майбутньої педагогічної діяльності вчителя-філолога, який відбувається в

освітньому середовищі вищого навчального закладу, шляхом усвідомленого і активного ставлення студента до власної життєвої перспективи, до оволодіння майбутньою професією вчителя філологічних спеціальностей, що передбачає високий рівень мовленнєвих та ораторських здібностей, розвинену емпатію, любов і повагу до дітей, психологічну проникливість та здатність до комунікації.

Сучасні педагогічні дослідження приділяють багато уваги аналізу готовності до професійної діяльності. Ми, поділяючи думку тих науковців, які готовність до професійного самовизначення розглядають як складний цілісний стан особистості, визначаємо «готовність до професійного самовизначення» як важливу складову професійного становлення та складний цілісний стан соціалізації особистості, що характеризується сукупністю її професійно важливих якостей, і забезпечує їй свідомий перехід із системи вузівської підготовки в систему професійної діяльності і успішну самореалізацію в ній на основі ціннісного ставлення до педагогічної праці, володіння способами самопізнання, самоаналізу і самооцінки, прагнення до самоосвіти та самовиховання, здійснення самоконтролю і самокорекції, наявності професійних здібностей, педагогічних та філологічних, таких як повага, щирість, любов до дітей, розвинена уява, поетичне сприйняття довкілля, спостережливість та здатність до комунікації (у тому числі міжмовної).

На нашу думку, сьогодні важливим елементом сучасної філологічної освіти стало впровадження в дидактичний процес інноваційних педагогічних та інформаційних комп'ютерних технологій, адекватних новій освітній парадигмі. Інноваційна діяльність виступає рушійною силою саморозвитку та самореалізації особистості, спрямована на зміну старих (традиційних) інтересів, поглядів, світогляду, цінностей. Метою такої діяльності виступає прагнення особистості до розширення меж своїх можливостей, відмова від нормативної професійної діяльності, готовність до запровадження нестандартних та альтернативних рішень.

Сучасні науковці вивчали різні аспекти використання інформаційних комп'ютерних технологій, зокрема Є. С. Полат досліджувала дидактичні проблеми і перспективи використання інформаційних технологій у навчанні [9]; систему підготовки вчителя до використання інформаційних технологій у навчальному процесі було запропоновано і обґрунтовано М. І. Жалдак [4, с. 371-383]; теорію комп'ютеризації освіти актуалізував Б. С. Гершунський [2]; увага дослідників

приділялася створенню та впровадженню нової системи інформаційного забезпечення освіти, розробці автоматизованих навчальних систем, зокрема, використання мультимедіа, Інтернет-технологій [11; 8], останнім часом активно розглядаються проблеми електронних підручників [7]. Питаннями впровадження комп'ютерних технологій у філологічну освіту займалися Л. І. Морська [6], Н. В. Сороко [12].

Отже, інноваційну спрямованість педагогічної діяльності зумовлюють інформаційні комп'ютерні технології, головне завдання яких є створення нового, що сприятиме підвищенню ефективності навчально-виховного процесу, адже в умовах інформаційного суспільства важливою проблемою залишається не здобуття кваліфікації в обраній вузькоспеціальній сфері, а набуття та розвиток певних умінь та навичок самоосвітньої діяльності. В структурі такої діяльності важливе місце посідають інформаційні комп'ютерні технології, що мають надати можливість вчителю філології адаптуватися в умовах динамічного розвитку у майбутній професії. Комп'ютер є знаряддям людської діяльності, його застосування якісно змінює можливості пізнання, збільшує накопичення й застосування знань, його використання як засобу пізнання людини означає появу нових форм мислення, мнемічної, творчої діяльності, що можна розглядати як фактор історичного поступу психічних процесів людини. Застосування електронної техніки сприяє формуванню таких якостей, як потяг до експериментування, гнучкість, увага. При цьому створюються можливості нового нетрадиційного сприймання фактів, встановлення зв'язків між новою і старою інформацією.

Сьогодні вища школа поступово, але неухильно переходить від передачі інформації до керівництва навчально-пізнавальною діяльністю, формування у студентів навичок самостійної творчої роботи, яка, у свою чергу, сприяє формуванню у студентів інтелектуальних якостей, необхідних майбутньому спеціалістові, вона виховує у них стійкі навички постійного поповнення своїх знань, самоосвіти, сприяє розвитку працелюбності, організаційності й ініціативи тощо. Однак, проста репродуктивна самостійність – це відтворення, яке характеризується виконанням студентами завдань, що вимагають відтворення набутих знань. Під творчою самостійністю розуміють таку діяльність, у результаті якої самостійно відкривають щось нове, нетривіальне. Однією із нагальних проблем для сучасного студента-філолога в умовах використання інформаційно-комунікаційних комп'ютерних технологій є вміння орієнтуватися в інформаційному

середовищі, яке швидко розширюється. З огляду на це, важливим залишається питання ефективного пошуку інформації, який суттєво активізує пізнавальну діяльність і розвиває здатність працювати в інформаційному просторі. Доступність великої кількості електронних матеріалів: статей, книг, довідкової літератури безумовно розширюють творчий потенціал студентів за умов, якщо вони вміють творчо працювати із здобутою інформацією. Окрім знання методів пошуку студенти мають опанувати методи аналізу, синтезу та узагальнення інформації. Отже, формування у студентів-філологів умінь організації пізнавальної діяльності (а саме здатність і вміння пошуку в умовах інформаційних комп'ютерних технологій є важливою складовою такої діяльності) треба розглядати як складову одного з компонентів змісту освіти – способів діяльності. Уміти навчати – означає вміння організувати засвоєння знань, свою розумову діяльність, що забезпечує сприйняття, усвідомлення, готовність до пошуку необхідного рішення не тільки на уроках філології, але і впродовж всього життя. Це справжнє мистецтво та важлива характеристика розвиненої особистості.

Специфіка філологічної підготовки великого значення надає книзі, яка тривалий час була єдиним і основним джерелом інформації для вчителя-словесника. Однак у сучасному інформаційному суспільстві з'явилися нові форми представлення інформації, які принципово відрізняються від традиційних друкованих і ґрунтуються на різноманітних інформаційних комп'ютерних технологіях. Новий підхід до структурування та представлення наукової інформації у електронному вигляді ґрунтується на тому, що у мережі Інтернет інформація подається не лінійно, а за допомогою гіпертексту. Тобто, загальний текст поділяється на мікротеми і кожна з них розташовується на новій сторінці.

Професійна підготовка майбутніх учителів філологічних дисциплін містить поглиблення і розширення базових знань під час роботи у бібліотеках з художнім твором, підручником або посібником. На сьогоднішній день майбутні фахівці віддають перевагу отриманню інформації у різних формах за допомогою засобів інформаційних технологій, що надає можливості опрацювати великий обсяг інформації з економією відведеного часу та забезпечує доступність і мобільність в освітньому процесі. Необхідно зазначити, що для студентів-філологів сьогодні мережа Інтернет є заміником традиційної паперової книги. Студенти-філологи можуть знайти в мережі велику кількість книг і завантажити на персональний комп'ютер, читаючи з монітору,

вивчати й засвоювати матеріал. Їм стає простіше знайти той чи інший уривок, зберегти необхідний матеріал, обробити інформацію. Важливою умовою для студентів є не запам'ятовування й відтворення інформації, а розвиток умінь систематизувати, аналізувати, зіставляти, оцінювати отриману інформацію з різних електронних ресурсів між собою та з паперовими носіями. Головним стає виховання критичного ставлення до отриманої інформації, до інформаційних веб-ресурсів мережі Інтернет. Що, у свою чергу, формує здатність у майбутнього філолога до критичного мислення і об'єктивного оцінювання різноманітних педагогічних ситуацій у майбутній професійній діяльності.

Доведено, що інформаційні технології суттєво впливають на інтелектуальну активність студентів, яка є головним механізмом творчої діяльності. Саме цілеспрямоване мислення реалізує ті чи інші стратегічні операції, допомагаючи обрати більш релевантні стратегії, формувати, удосконалювати та розвивати їх. В контексті такої діяльності для студентів-філологів важливим є використання інформаційних комп'ютерних технологій, що відкривають нові можливості для вивчення мов, як іноземних, так і рідної, серед яких більша наочність через використання звука та анімації, різноманітні прийоми візуалізації вимови, інтенсифікація та індивідуалізація навчального процесу, доступ до літературних джерел та словників різних типів, реальна комунікація з носіями мови, яка вивчається, запис та прослуховування власного мовлення. Відомо, що найефективніший вплив на людину здійснює та інформація, яка одночасно впливає на кілька органів чуття, і запам'ятовується вона тим краще і міцніше, чим більше каналів сприймання було активізовано. Поряд із значною інтенсифікацією навчально-пізнавальної діяльності комп'ютерна підтримка уроку мови та літератури надає можливість підвищити активність спілкування учнів і вчителя та учнів між собою, таким чином значно зростає роль учителя в управлінні навчально-пізнавальною діяльністю учнів, оскільки йому доводиться значно частіше обговорювати з учнями проблемні ситуації, що виникають у ході навчання, відповідати на різні запитання учнів під час виконання різноманітних вправ, кількість яких за умов комп'ютерної підтримки їх виконання може бути значно більшою, ніж при використанні традиційних систем навчання.

Отже, для ефективного формування готовності до професійного самовизначення майбутніх учителів філологічних спеціальностей, на нашу думку, їх необхідно залучати до використання інформаційних комп'ютерних технологій під час професійної

підготовки, оскільки це забезпечує інноваційну спрямованість навчального процесу майбутніх учителів філологічних спеціальностей, сприяє розвитку здібностей до самонавчання і самовдосконалення у професійній сфері, а також розвиває уміння самостійно здобувати необхідні знання, суттєво впливає на пізнавальну активність майбутніх філологів, де важливим залишається пізнання шляхом самостійного пошуку, усвідомлення інформації та здатність використовувати набуті знання у професійній діяльності, що суттєво покращує процес адаптації в умовах динамічного розвитку сучасної педагогічної професії і суттєво впливає на процес професійного самовизначення майбутнього фахівця.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Абульханова-Славская К. А. Стратегия жизни / К. А. Абульханова-Славская. – М. : Мысль, 1991. – 299 с.
2. Гершунский Б. С. Компьютеризация в сфере образования: проблемы и перспективы / Б. С. Гершунский. – М. : Педагогика, 1987. – 264 с.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
4. Жалдак М. І. Педагогічний потенціал інформатизації навчального процесу / М. І. Жалдак // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992-2002: зб. наук. пр. до 10-річчя АПН України / АПН України. – Харків : "ОВС", 2002. – Ч. 1. – 640 с.
5. Критерии и показатели готовности школьников к профессиональному самоопределению : методическое пособие / Под ред. С. Н. Чистяковой, А. Я. Журкиной. – М. : Институт общего среднего образования РАО, 1997. – 80 с.

6. Морська Л. І. Теоретико-методологічні засади підготовки вчителя іноземних мов до використання інформаційних технологій : [монографія] / Л. І. Морська. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2007. – 243 с.
7. Осадчий В. В. Створення електронного підручника: принципи, вимоги та рекомендації : навч.-метод. посібник / В. В. Осадчий, С. В. Шаров. – Мелітополь : РВЦ МДПУ, 2011. – 120 с.
8. Полат Е. С. Интернет в гуманитарном образовании : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Е. С. Полат, М. В. Моисеева, А. Е. Петров. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. – 272 с.
9. Полат Е. С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / Е. С. Полат. – М. : Academia, 2001. – 271 с.
10. Пряхников Н. С. Психология труда и человеческого достоинства: учеб. пособие для студ. высших учебных заведений / Н. С. Пряхников, Е. Ю. Пряхникова. – М. : Академия, 2001. – 480 с.
11. Вымятнин В. М. Мультимедиа-курсы: методология и технология разработки / В. М. Вымятнин, В. П. Демкин, Г. В. Можяева, Т. В. Руденко. – Томск, 2003. – Режим доступа : <http://www.ict.edu.ru/ft/003622/index.html>.
12. Сороко Н. В. Дидактичні функції інформаційних і комунікаційних технологій у професійній діяльності вчителя-словесника / Н. В. Сороко. – Режим доступа : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/ITZN/em5/cont.html>.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Вечірко Мирослава Сергіївна – головний спеціаліст відділу ПРГ та РФО УДМС України в Кіровоградській області.
Коло наукових інтересів: проблема професійного самовизначення.

УДК, 378.1

ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ «ГРУПИ РИЗИКУ» У СПАДЩИНІ І.Г.ТКАЧЕНКА

Валентина ВОЙТКО (Кіровоград)

Постановка проблеми. Законодавчі документи, які формують сучасну державну політику освіти, а саме: Закон України «Про освіту», Державна Національна програма «Освіта України: XXI століття», Національна доктрина розвитку освіти, Концепція національного громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності підкреслюють пріоритетність виховання у процесі становлення особистості, здатної до самовизначення та самореалізації у сучасному суспільстві.

В даному контексті особистісно орієнтована освіта є чи не найпоширенішою педагогічною технологією школи сьогодні в Україні, де учень - головна дійова особа усього освітнього

процесу, а педагог - не стільки "джерело інформації" і "контролер", скільки діагност і помічник в особистісному розвитку особистості учня.

Особистісно орієнтований підхід у навчально-виховному процесі – це концентрація уваги педагога на цілісній особі учня, турбота про розвиток не лише його інтелекту, почуття відповідальності, але і духовної особи з емоційними, естетичними, творчими завдатками і можливостями розвитку [1;2;10].

Метою особистісно орієнтованого процесу є створення умов для повноцінного розвитку певних соціально значущих особливостей учня : здатність людини до вибору; уміння рефлексувати, оцінювати своє життя;